

УДК 378:001.895

ДО ПРОБЛЕМИ ПОЄДНАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТРАДИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

А. А. Карпенко, І. М. Зарішняк

Анотація. У даній статті розглянуто традиційний підхід у поєднанні з інноваційними технологіями навчання студентів, визначено переваги та недоліки традиційного та інноваційного навчання. Розглянуто проблеми поєднання різних підходів у викладанні та реформуванні системи освіти. Узагальнено світовий досвід технологізації традиційного навчання студентів.

Ключові слова: технологія навчання, традиційне навчання, інноваційні технології навчання, студентоцентризований підхід у навчанні, інновації.

Освіта — це двигун для розвитку та вдосконалення будь-якого суспільства. Вона не тільки передає знання та вміння, а також відповідальна за створення людського капіталу, який породжує та стимулює технічні інновації та економічний зріст. Як один з ключових інструментів соціального розвитку, освіта передбачає покращення підготовки та перепідготовки висококваліфікованих фахівців різних напрямків на місцевому і міжнародному рівнях.

Технологія навчання передбачає конкретно нормований навчальний процес (форма, зміст, методи навчання та результати) або навчальну діяльність, що цілеспрямовано змінює учнів, або надає можливість самостійних змін. Кожна технологія має своє конкретне призначення, межі застосування та інноваційні можливості.

Зміни, що відбуваються у суспільних відносинах в останні десятиріччя, високий рівень інформатизації суспільного життя, стрімкий розвиток науки й техніки, інформаційних технологій ставлять нові вимоги перед сучасною вищою освітою. Поряд з вказаними тенденціями, суттєвим викликом для української вищої школи стало так зване фрагментарне (кліпове) мислення, яке, на думку представників психологічних та педагогічних наук, є характерним для більшості сучасної молоді.

Концепція освітнього середовища, орієнтованого на майбутнє, полягає в тому, що навчання буде покращуватися завдяки активному використанню педагогіки, орієнтованої на студентів. В контексті ЗВО цей узагальнений термін містить у собі проектний та персоналізований досвід навчання, який підтримує глибше дослідження сфери особистого інтересу, крім того, який представлений для всієї групи. Ці підходи дають змогу студентам залучатись як співавторам навчального досвіду, як самостійно, так і спільно.

Стратегічний пріоритет України для реформи освіти полягає в інноваційній спрямованості системи, що реалізується через підвищення рівня комп'ютеризації навчальних закладів, активізацію науково-дослідної діяльності, утворення інноваційних структур у ЗВО.

Традиційні методи навчання були досить ефективними протягом століть, але наш час потребує певних змін, які мають бути спрямовані на перехід від навчальних середовищ на основі передачі знань до тих, які розроблені для побудови знань.

Педагогічні підходи часто розміщуються в спектрі від педагогіки, орієнтованої на викладача, до педагогіки, орієнтованої на студентів; хоча ці два підходи можуть здатися суперечливими, вони часто можуть доповнювати один одного у реалізації навчальних цілей, наприклад, підхід, орієнтований на викладача, може бути корисним для введення нової теми, тоді як підхід, орієнтований на студента, може бути необхідний, щоб дозволити студентам генерувати ідеї та розвинути глибше розуміння суті явища чи проблеми.

Педагогіка, що орієнтована на викладача: ставить його в центр навчального процесу і, як правило, покладається на такі методи, як лекція для усієї групи, заучування та відповіді на типові запитання. Цей підхід часто піддається критиці, особливо коли студенти виконують лише завдання нижчого порядку і бояться викладача. Однак, навчання групою може бути ефективним, коли викладачі часто просять студентів пояснити та розробити ключові ідеї, а не бездумно читати лекції.

Педагогіка, що орієнтована на студентів: цей педагогічний підхід має багато пов'язаних термінів (наприклад, конструктивістський, активний, студентоцентризований), але, як правило, спирається на теорії навчання, які передбачають, що студенти повинні грати активну роль у процесі навчання. Тому студенти використовують попередні знання та новий досвід для створення вже нових знань. Педагог полегшує цей процес, але також створює та структурує умови для навчання.

Зазвичай це складно, щоб викладачі перейшли від педагогіки, орієнтованої на викладача, до педагогіки, орієнтованої на студента, і для цього може знадобитися значна підтримка, якщо це важлива мета для системи освіти.

Педагогіка, що орієнтована на навчання: відносно новий термін, який визнає як орієнтовану на студентів, так і педагогіку, орієнтовану на викладача, але працівники ЗВО повинні враховувати локальний контекст, включаючи і кількість студентів, фізичне та психологічне середовище, наявність навчальних та методичних матеріалів тощо. Підхід пропонує викладачам бути гнучкими та ретельно адаптувати свої педагогічні напрацювання та досвід.

Існує багато обмежень у використанні традиційної педагогіки в викладанні та навчанні. Ця методика викладання являє собою односторонній інформаційний потік, в якому викладач часто безперервно говорить протягом години, а потім очікує що у відповідь на поставлене студентам запитання вони зможуть відтворити усе, про що він говорив. Розглянемо деякі обмеження, характерні для традиційної педагогіки:

1. Викладання та навчання зосереджені на теорії, а не на практичних аспектах.
2. Недостатня взаємодія зі студентами.
3. Недостатня активність під час навчання, тільки викладач вирішує, що робити, коли і як.
4. Немає творчості, студенти відтворюють те, що їм говорить викладач знову і знову.
5. Менше інтеграції для студентів, тільки викладач - це особа, яка розмовляє і дає команди.
6. Більше уваги надається теорії без підкріплення життєвим або практичним досвідом.

Щодо впровадження віртуального простору в навчальне середовище, то це потребує додаткових модифікацій як в побудованому середовищі, так і в педагогічному підході, щоб отримати вигоду з можливостей технології. Багато дослідників та теоретиків підкреслюють, що використання комп'ютерів може допомогти студентам стати більш обізнаними, зменшити кількість наданих їм прямих інструкцій, і дати менторам можливість допомогти студентам з особливими потребами. Хоча нові технології можуть допомогти викладачам вдосконалити їх педагогічну практику, вони також можуть допомогти студентам в їх навчальному процесі, можуть бути використані для презентації інформації студентам та надання їм допомоги під час виконання завдань.

Інновацією можна вважати удосконалення традиційних підходів до навчального процесу, спрямованих на якісніше засвоєння репродуктивного знання. Подібне вдосконалення не передбачає якісних змін, тому може трактуватися як покращення, а не нововведення. Від правильно спрямованої навчальної діяльності студента залежить 50% якості засвоєння ним знань. Так невдало сформульоване завдання для самостійної роботи може негативним чином вплинути на рівень засвоєння студентом навчального матеріалу (наприклад, занадто об'ємне завдання при недостатній кількості відведеного на нього часу не є ефективним).

Розглянемо виділені науковцями інноваційні тенденції в педагогічному процесі щодо викладання дисциплін:

а) переміщення акценту з процесу викладання на процес самостійного засвоєння матеріалу;

б) використання інноваційних технологій: інтерактивні методи, проблемне навчання, візуалізація навчального процесу, інформаційно-технічні засоби в навчанні, сучасні методи організації та керування самостійною роботою студентів;

в) перехід до компетентнісного підходу в організації навчання.

Чернілевський Д. В. та Луцький І. М. під інноваційними технологіями розуміють технології активного, модульного та проблемного навчання, а також дидактичні ігри [1, с. 287–318].

Вчені відмічають, що найперспективнішими є особистісно діяльнісні педагогічні технології, взаємопов'язані з модульним навчанням.

Залежно від характеру навчального середовища (або стану), всі наявні технологічні методи навчання можна розділити на три групи:

1. Технологічні методи, які можна використовувати в традиційній системі (проблемне навчання (М. І. Махмутов), розвивальне навчання, рольові ігри та інші).

2. Технологічні методи, що потребують організаційної перебудови роботи університету (зосереджена підготовка) [2], колективне навчання [3] та інші методи).

3. Технологічні методи, що потребують змін у змісті освіти ("діалог культур", ймовірнісне навчання та ін.).

У 21-му столітті ми привчаємось грамотно поєднувати технології традиційного та інноваційного навчання. Проаналізуємо, які шляхи поєднання інноваційного з традиційним пропонують дослідники, над чим працюють ЗВО майже усіх країн світу:

1. Дані та інформація, орієнтовані на студентів. Один з ефективних способів, - це використання даних та поширення інформації. Наприклад, університет проаналізував дані студентів, щоб поліпшити рівень задоволеності, організувавши завдання та графіки, щоб створити більш рівномірне розподілення робочого навантаження. Головне – легкодоступна інформація для студентів, наприклад публікація індивідуальних кінцевих термінів, дат для відповідей на відгуки та попередніх оцінок через портал університету, віртуального середовища навчання та мобільного додатку.

2. Інвестиції в програмне забезпечення, а не лише апаратне забезпечення. Замість того, щоб надати студентам більше комп'ютерів і планшетів, інвестиції в освіту краще витратити на додатки, веб-сайти та програмне забезпечення, до яких студенти зможуть отримати доступ зі своїх особистих пристроїв. Крім того, користується величезним попитом програмне забезпечення, яке спрощує спосіб спілкування та співпраці співробітників університету.

3. Цифрове подання, маркування та зворотний зв'язок. У студентів особливо високі очікування, коли справа стосується подання завдань та отримання оцінок та відгуків у цифровому вигляді. Інвестування у технології вищої освіти, не тільки полегшить життя студентів та рівень їх задоволеності, але й значно полегшить навантаження на адміністративних працівників.

4. Інноваційні підходи до ЗВО. Хоча середовище онлайн навчання продовжують набирати популярність, індивідуальному навчанню ще далеко від втрати статусу золотого стандарту освіти. Студенти дивляться лекції в Інтернеті, а потім відвідують заняття, щоб виконувати завдання, засновані на лекціях, ефективніше використовуючи час в аудиторії та час викладачів.

5. Мобільні програми для навчання по всьому світу. Китай є одним з найбільших інвесторів у освітні технології і значну частину своїх інвестицій сконцентрував на мобільному навчанні (англомовні програми та мобільні навчальні ігри).

Висновки. В наш час методи активізації навчально-пізнавальної поєднуються з дидактичними методами, доповнюють та урізноманітнюють їх. Таким же доповненням до

традиційних методів навчання є використання у якості засобів навчання різноманітних технічних засобів. Сучасні студенти вже активно їх використовують, вони є для них звичними, окрім того, в поєднанні з доступом до мережі Інтернет, вони забезпечують швидкий доступ до інформації, її накопичення та збереження, швидкість обміну новими інформаційними матеріалами та можливостями створення доступної бази таких матеріалів. Таким чином, поєднання традиційних технологій навчання з інноваційними, з використанням комп'ютерних технологій сприятиме підвищенню успішності студентів, стимулюватиме інтенсивність та ефективність самостійної роботи.

Аннотація. В данній статті розглянуто традиційний підхід в поєднанні з інноваційними технологіями навчання студентів, визначено переваги та недоліки традиційного та інноваційного навчання. Розглянуто проблеми поєднання різних підходів в викладанні та реформуванні системи освіти. Загальносвітовий досвід технологізації традиційного навчання студентів.

Ключові слова: технологія навчання, традиційне навчання, інноваційні технології навчання, студентоцентризований підхід в навчанні, інновації.

Abstract. The article considered the traditional approach in combination with innovative technologies of student learning, identifies the advantages and disadvantages of traditional and innovative learning. Also considered the problems of combining various approaches in teaching and reforming the education system. The global experience of technologizing traditional students' learning is summarized.

Key words: learning technology, traditional learning, innovative learning technologies, student-centered approach to learning, innovation.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаров С. М. Методи, форми та інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу // Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. Вип. 16. С. 353–362. (Серія : Євроінтеграція: український вимір).

2. Gitman E. K. (2015). Concentrated training technology in vocational training. *Psychological and pedagogical sciences*, 2, 24–37.

3. Dyachenko V. K. (2004). Collective teaching method. Moscow: Publishing house "Education".

4. Кляп М. І., Кляп М. П. Інноваційні аспекти роботи вищої школи України в період реформування галузі. *Міжнародний науковий вісник* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Науковий парк як універсальна регіональна структура інноваційної діяльності» (м. Ужгород, 3 березня 2016 р.). Вип. 1 (12). С. 143-167. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9711#2>

УДК 37.034

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Д. В. Кірка, О. В. Мулярчук, Л. А. Мартинець

Анотація. У даній статті розглянуто проблему виховання толерантності особистості у філософському, психологічному, педагогічному аспектах. Визначено, що дослідники підкреслювали важливість виховання в особистості загальнолюдських та національних морально-духовних цінностей, а саме взаєморозуміння, взаємодопомогу, терпимість, благо, добро, гуманізм.

Ключові слова: толерантність, гуманізм, інтолерантність, особистість, морально-духовні цінності.

Аналіз досліджень з проблеми виховання толерантності виявив, що психологічний і філософський аспекти толерантності сьогодні вивчені набагато ширше за педагогічний. А втім, українська національна педагогіка має свої багатовікові виховні ідеали й традиції.

Поняття «толерантність» у *філософській думці* застосовувалося ще з часів античності, втім, тодішнє розуміння і трактування цього феномену як соціокультурного явища відрізнялося від сьогоденного. Давньогрецький філософ Сократ був одним із